

Türkiye Sosyalist partisi

1 — PROGRAM

2 — NIZAMNAME

İstanbul

1946

Fiatı 25 kuruş

Basıldığı Yer: STAD Matbaası

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV

2 — Macit Güçlü: İstanbul barosu avukatlarından.

3 — İhvan Kabacıoğlu: Devlet Denizyolları Camialtı atölyesinde kaynak ustabaşısı.

4 — Aziz Uçtay: Türk Matbuat teknisyenleri birliği umumî kâtibi, matbaa makine şefi.

Esat Adil Müstecabi (1320 Balıkesir) Tophane üstü, Gökdeniz Apr. No. 5 İstanbul.

Macit Güçlü (1322 Adana). Ayazpaşa Çifteav So. No. 11/4 İstanbul.

İhvan Kabacıoğlu (1332) İstanbul Halıcıoğlu, Fıstıklıçeşme Cad. No. 68 İstanbul.

Aziz Uçtay (1326 İstanbul) Beyazıt, Soğanağa, Daltaban yokuşu, No. 2 İstanbul.

— SON —

— 46 —

Türkiye Sosyalist partisi programı

I — ANA PRENSİPLER:

T. S. Partisinin kuruluş ve faaliyeti şu ana prensiplere dayanır:

Madde 1 — Türk Cumhuriyeti'nin bir halk devleti haline getirmek ve halkın kayıtsız, şartsız kendi kendini idare etmesine imkân verici her türlü siyasî, iktisadî ve içtimâî mevzuatı tesis ve tatbik etmek. T. S. P. bu prensiple demokratır.

Madde 2 — Türk milletinin refah, kültür, sağlık ve adalet seviyesini yükselt-

— 3 —

mek, vatandaşların ferdi gelişmelerini köstekleyen bütün sebepleri ve bu bakımdan mevcut her türlü iktisadî ve içtimaî adâletsizliği ortadan kaldırarak emek ve kabiliyetleri değerlendirmek: T. S. P. bu prensiple sosyalisttir.

Madde 3 — Millet: Tarihin seyri içinde doğan ve gelişen ülke, dil, iktisadî hayat, kültür ve an'ane beraberliğidir. Bu beraberliğin siyasî ve iktisadî tam bir hürriyet ve bağımsızlıkla devamını sağlamak ve başka milletler için de bu hakkı tanımak: T. S. P. bu prensiple milliyetçidir.

Madde 4 — Milletlerin siyasî ve iktisadî bağımsızlığı, halk kitlelerinin içerdikleri ve dışardan istismar edilmemesi, milletler arası içtimaî adâletin ve hakikî demokrasinin temelini teşkil eder.

Bütün yeryüzü halk kitlelerinin emperyalist ve istismarcı tecavüzlere karşı kendilerini ve milletleri korumak için işbirliği

Madde 41 — İlk milli kongre toplanıncaya kadar partinin bütün işlerini yürütmek üzere muvakkat bir müteşebbis icra komitesi kurulacaktır.

Müteşebbis icra komitesi parti kurucuları ve onlar tarafından seçilecek diğer âza ile teşekkül edecektir.

Komitece parti kurucuları arasından umumî bir sekreter, ve bir umumî sekreter muavini seçilecektir.

Madde 42 — Müteşebbis vilâyet komiteleri müteşebbis icra komitesince seçilecek, diğer müteşebbis tâli komiteler de merkez icra komitesinin tasvibile müteşebbis ve vilâyet icra komiteleri tarafından seçilecektir.

Madde 43 — Türkiye Sosyalist partisinin kurucuları şunlardır:

1 — Esat Âdil Müstecâbi: İstanbul barosu avukatlarından, eski Cumhuriyet savcısı ve İmralı cezaevi müdürü, muharrir.

Madde 38 — Parti programı ile nizamnamenin tadili salâhiyeti millî kongreve aittir. Tadil teklifi merkez icra komitesince yapılabileceği gibi millî kongre âzasının en az beşte birinin imzalı takriyle de yapılabilir. Bu gibi hallerde tadilat millî kongre âza mevcudunun üçte iki ekseriyetiyle olur. Netice hükûmete ve parti teşkilât kademelerine bildirilir. Ve ayrıca gazetelerle de ilân olunur.

Madde 39 — Merkez icra komitesi ilk altı ay zarfında parti ilçe çalışma tarzını izah eden bir talimatname hazırlayacaktır.

VIII — GEÇİCİ HÜKÜMLER:

Madde 40 — İlk millî kongre en az altı vilâyet teşkilâtı tamamlanıp ve âza sayısı en az iki bini bulunca müteşebbis merkez icra komitesinin, tayin edeceği mahal ve zamanda toplanacaktır.

Bununla beraber bu toplantı partinin resmen faaliyete geçiş tarihinden itibaren bir yıldan fazla uzatılamaz.

etmeleri, içtimâî ve kültürel birlikler kurmaları, harbin sebeplerini ortadan kaldırma yolunda her türlü vasıttan faydalanmaları, hür, bağımsız fakat mütesanit milletlerden müteşekkil bir dünya nizamı kurulması için çalışmak: T. S. P. bu prensip le beynelmilelci ve barışçıdır.

Madde 5 — Tabiat üstü bir varlığa inanmak veya inanmamak hususunda fertlerin mutlak bir vicdan hürriyetine sahip olmaları ve bu hürriyetin her türlü tezahürü karşısında devletin tam bir tarafsızlık muhafaza etmesi lâyisizmin felsefi bir neticesidir: T. S. P. bu prensiple lâyiktir.

II — VATANDAŞLIK HAKLARI:

Partimiz aşağıda yazılı hak ve hürriyetlerin kurucusu, cesur ve devamlı bir koruyucusu olmak azmindedir:

Madde 6 — Türk vatandaşlığı bu sıfatı taşıyan herkes için siyasî iktisadî ve içtimâî bütün hak ve salâhiyetlerden ancak

emek ve kabiliyetiyle mütenasip surette iş-tifade yolunu açık tutar.

Madde 7 — Vatandaşın iş ve çalışma hakkı mutlakdır.

Millî ekonomi, bütün halk kitlelerinin istihsal kudretlerini yükseltmeğe, işsizliği ortadan kaldırmağa, çalışmadan yaşamak fırsatı veren şartları izale etmeğe, fertlerin maddî ve mânevî kabiliyetlerini değerlendiren bir iş ve çalışma adaleti yaratmağa elverişli bir hale getirilecektir.

Madde 8 — Vatandaşın şahsî emeğiyle meydana gelen hususî mülkiyet hakkı mutlakdır. Ancak millî servetin muayyen bir zümrenin inhisarı altında bulunmasına ve israfına sebep olan, umumî refahı zorlaştıran büyük istihsal vasıtaları, büyük arazi, fabrika, banka, umumî nakil pasıtaları, madenler ve saire gibi, derece derece kamulaştırılarak millet namına işletilecektir.

Madde 9 — Vatandaşın çalışma hak-

VI — YARDIMCI TEŞKİLÂT:

Madde 34 — Parti, kendi prensiplerine uygun kültür, spor, ve hayır müesseseleriyle meslekî cemiyet ve sendikaların kuruluş ve faaliyetlerini desteklemek hususunda her türlü yardım ve gayreti gösterir.

Madde 35 — Parti mensupları vilâyet ve kaza icra komitelerinin izni olmadıkça diğer gayrı siyasî teşekküllerde vazife alamazlar.

VII — MÜTEFERRİK HÜKÜMLER:

Madde 36 — Partinin feshine ancak millî kongrece ve âzasının üçte iki ekseriyetiyle karar verilebilir.

Madde 37 — Fesih kararı verildiği takdirde, muamelât kanun gereğince yapılır ve partinin menkul, gayri menkul mallarıyla paraları millî kongrenin tayin edeceği bir hayır veya meslek cemiyetine bağışlanır.

deleri bu tarih ve numaralar altında dosyalarında bulunur.

4 - Varidat ve sarfiyat defterleri: Her türlü gelir ve sarfiyat bütün izahatıyla bu defterlere kaydolunur. Her çeşit gelir dipkoçanlı, mühürlü makbuzlarla yapılır.

5 - Bilânço ve hesap kat'î defteri: Lüzumunda ayrıca muavin defterler ve dosyalar tutulabilir.

V — SEÇİMLER:

Madde: 32 — Parti seçimleri prensip olarak gizli oy ile yapılır. Yalnız kongre divanının seçimlerinde işari reye karar verilebilir. Seçimlerde namzed gösterilip gösterilmemesi keyfiyeti üzerinde kongreler müsbet karar verdikleri takdirde en az bir misli namzet gösterilir.

Madde 33 — Milletvekili namzetliklerinin tesbitinde lüzumunda vilâyetlerle istişare etmek suretiyle merkez icra komitesi, mahallî idareler için de kaza komiteleriyle bil istişare vilâyet icra komiteleri salâhiyetlidir.

kı kadar hayat, sağlık ve refah hakları mutlaklıdır. Kol ve kafa emekçilerinin hastalık, sakatlık ve ihtiyarlık hallerinde bakım, dinlenme ve geçim meseleleriyle çalışma yaşına kadar yoksul ve kimsesiz çocukların bakım ve tahsil işi, devletçe kurulacak çeşitli hastahane, bakım, dinlenme yurtları, yatılı okullar ve geniş çapta bir içtimai devlet sigortasıyla temin edilecektir.

İlk öğretim çağında bulunan çocuklarla, beynelmilel iş mevzuatının tayin ettiği yaş hadlerinden aşağı olanların işçi olarak çalıştırılmasına müsaade edilmeyecektir.

Madde 10 — Türk milletinin ileri ve demokratik haklarını inkâr etmeyen ve bilâkis bu hakların gelişmesini sağlayan, fikir, söz, matbuat, grev, nümayiş; toplantı ve her türlü teşkilâtlanma hürriyetleri mutlaklıdır.

Bu hürriyetlerin kanunlarla tahdit ve takyit edilmesine aslâ müsaade edilmeye.

cektir.

Madde 11 — Vatandaşın şahsî emniyet ve masuniyeti mutlakdır.

Salâhiyetli hâkim tarafından verilecek sorgu ve tevkif kararından başka bu masuniyet hiçbir suretle ve hiçbir kanunla kayıt altına alınamaz. Polis ve jandarma mevzuat ve teşkilâtının bilhassa bu bakımdan demokratlaştırılması yoluna gidilecektir.

Madde 12 — Vatandaşın vicdan hürriyeti ve din serbestliği mutlakdır.

Din lehine ve aleyhine siyasî mahiyette olmıyan her türlü neşriyat, propaganda, serbesttir. Devlet bu tezahürat karşısında tam bir tarafsızlık muhafaza edecek ve dinî müesseseler devlet resmî kadrosu için de yer almıyacaktır.

Madde 13 — Vatandaşın muhaberat ve seyahat hakları mutlakdır.

Muhaberatın gizliliği devletçe garanti edilecektir.

Madde: 30 — Parti paraları merkez icra komitesince tâyin edilecek bankalara yatırılır. Banka bulunmayan yerlerde komite reisiyle muhasibin kefaleti altında parti kasasında bulundurulur.

Banka muamelâtı reis ve muhasip imzasıyla yapılır. Bütün hesaplar kongrelerce ve lüzumu halinde bir üst kademece tâyin edilecek hesap müfettişlerince yapılır.

Madde: 31 — Parti kadmelerince tutulacak defterler şunlardır:

1 - Äza defteri: Semt ve köy komitelerince tutulacak olan bu deftere parti âzasının adı, soyadı, işi, giriş tarihi, aidatı yazılır.

2 - Karar defteri: Komitelerce verilen kararlar bu deftere yazılır ve altı imzalanır.

3 - Gelen ve giden evrak defterleri: Gelen ve gönderilen evrak tarih ve numara sırasile bu defterlere kayıt ve gelen evrakın asılları ve gönderilen evrakın müsved-

IV — GELİR VE MASRAFLAR :

Madde: 26 — Partinin gelir kaynakları şunlardır:

1 - Äza aidatı,

2 - Partiye ait matbuat ile sair teşebbüslerin geliri,

3 - Her türlü bağışlamalar.

Madde: 27 — Semt ve köy komiteleri her üç ayda bir gelirlerine ait kat'i bilâncoları vilâyet kanalıyla merkez icra komitesine bildirmeğe ve bilânço muhteviyatını da banka veya posta yoluyla merkeze göndermeğe mecburdurlar.

Madde: 28 — Teşkilât kademelerine ait bütçelerin tasdihiyle birlikte her kademeye ait bütçe masraf karşılığı vilâyetler için merkez komitesince, diğerleri için de vilâyet komitesince mahallerine gönderilir.

Madde: 29 — Bütçe dışı sarfiyat yasaktır. Bütçe münakaleline vilâyetler için merkez komitesi, diğerleri için vilâyet komiteleri selâhiyetlidir.

Madde 14 — Vatandaşın kültür hürriyeti mutlakdır. İlk tahsil, herkes için parasız ve mecburidir. Devlet elindeki bütün imkânlarla bu mecburiyeti umumileştirir.

İlk tahsil ana lisanla yapılır.

Orta, teknik ve yüksek tahsil parasız olduğu gibi bu haktan bütün millet çocuklarının faydalanması yolunda gereken her türlü masraf devletçe ödenir.

Partimiz üniversitelerimizin ve ilerde kurulacak akademi ve enstitülerimizin muhtariyeti prensipini müdafaa ve tesis edecektir.

Madde 15 — Siyasî, içtimai, iktisadî ve kültürel her türlü hak, hürriyet ve salâhiyetler karşısında, din, mezhep, ırk, dil ve cinsiyet farkı gözetilmeyecektir.

Madde 16 — Vatandaş her hangi bir kanunun anayasaya aykırılığını ileri sürerek, bu kanun aleyhine mahkemenin karar vermesini isteyebilecektir.

Madde 17 — Milletin demokratik hak ve hürriyetleriyle yurdun siyasî ve iktisadî bağımsızlığını korumak, her vatandaşın en mukaddes vazifelerindedir. Askerlik hizmeti her kademede, herkes için mecburî olacak, bedel verme usulü aslâ tesis olunmayacaktır.

III İÇTİMAÎ POLİTİKAMIZ:

Madde 18 — Partimiz, aileyi milletin temel müesseselerinden biri sayar ve ailenin korunmasını, demokrat duygular içinde gelişmesini zarurî görür.

Madde 19 — Her ailenin hususî bir ikametgâha sahip olmasında, çocukların bakım ve terbiyesindeki lüzumlu maddî yardımların yapılmasında devlet vazifelenilecektir.

Madde 20 — Devletçe desteklenecek olan içtimaî sigortalar, kooperatifler, ana ve çocuk yurtları gibi çeşitli koruyucu teşkilâtle ailenin maddî ve mânevi kalkınması düzenlenecektir.

şemt ve köy komitelerinden sevk edilen inzibatî mahiyetteki evrakı tetkik ve bir karara bağlar. Komitenin verebileceği cezalar şunlardır :

1 - İhtar,

2 - İstifaya dâvet,

3 - Altı ay parti faaliyetlerinden uzak tutmak,

Son iki cezaya itiraz olunabilir.

Madde: 23 — Parti teşkilât kademelerinde vazifeli olanların istifa sebebi bir üst kademe tarafından tetkik, kabul veya reddolunur. İstifanın reddine rağmen ısrar edilirse keyfiyet merkez icra komitesince karara bağlanır. Bu karar katîdir.

Madde 24 — Parti âzalığında istifa edenler, ikinci defa, partiye alınmazlar.

Madde 25 — Parti vilâyet şubelerinin kuruluş ve faaliyetine merkez icra komitesi, kaza teşkilâtına vilâyet icra komiteleri, diğer teşkilât kademelerinin kuruluşuna ise kaza icra komiteleri salâhiyetlidir.

için de bir murahhas gönderir. Semt ve köy kongreleri kendi kayıtlı âzasıyla teşekkül eder.

Madde: 19 — Vilâyet icra komiteleri âzası üç bine kadar olan yerlerde beş; üç binden yukarı olan yerlerde yedi âzadan teşekkül eder. Reisleriyle kâtip ve muhasiplerini kendi aralarından seçerler. Vilâyet icra komitesi vilâyetin her türlü Parti faaliyetinin âmir ve mesulüdür.

Madde: 20 — İcra komiteleri kazalarda beş, nahiyelerde dört, semt ve köylerde üç âzadan teşekkül eder. Reisleriyle kâtip ve muhasiplerini kendi aralarından seçerler.

Madde 21 — Partinin bütün idare kademelerinde lüzumu kadar ücretli kâtip, hesap memuru ve yardımcı kullanılır. Bunların parti âzasından olması şarttır.

Madde 22 — Vilâyet inzibat komitesi vilâyet kongresince seçilen üç âzadan teşekkül eder. Reisini kendi arasından seçer.

Inzibat komitesi, vilâyet, kaza, nahiyeye

Madde 21 — Aile saadetini zorlaştıran her türlü hukukî kayıtlar kaldırılacak, gerek evlenme, gerek boşanmadai mutaasıp zorlulan kanunlarla ödenecektir.

Madde 22 — Aile saadetini ana, baba ve çocukların ruhî ve bedenî sağlığını tehlikeye düşüren sarî hastalıklar, aklî ve ruhî bozukluklara karşı evlilik müessesesini koruyucu kanunî tedbirler alınacaktır.

Madde 23 — Kumar, fuhuş, alkolizm, verem, frengi, trahom ve sıtma gibi içtimâî faciaları önleyici sivil ve resmî mücadele teşkilâtı kurulacak, bunların kurtbanları bakım ve nezaret altına alınacaktır.

IV — İDARI POLİTİKAMIZ:

Madde 24 — Partimizi idare şekli olarak Cumhuriyet rejimine ve kuvvetlerin ayrılması prensipine bağlı kalacaktır.

Madde 25 — Azası doğrudan doğruya üç senede bir, millet tarafından seçilecek bu teşriî kuvvetin (Büyük Millet Meclisinin)

başlıca salâhiyetleri şunlar olacaktır:

1 — Ana yasanın lâfzına ve ruhuna uygun kanun yapmak,

2 — Harp ilân etmek, sulh yapmak,

3 — Beynelmilel mahiyette olan her türlü akitleri tasdik veya reddetmek.

4 — Devlet bütçesini müzakere, tasdik ve kontrol etmek,

5 — Umumî af yapmak,

6 — Cumhuriyet Reisinin muhakeme edilmesine karar vermek,

7 — Temyiz mahkemesi ile divanı muhasebat reislerini ve başkomutanı seçmek.

Madde 26 — Kazâi kuvvet, teşrii ve icrai kuvvetten ayrı, müstakil ve millet namına hareket edecek idarî ve adlî kaza birleştirilecektir.

Hâkim ve müddeiumumilerin tayin, nakil ve terfileri bütün Türkiye hâkim ve müddeiumumilerinin tek dereceli ve gizli

1 - Faaliyet raporunun tetkik ve müzakeresi,

2 - Vilâyet hesaplarının tetkiki, kaza bütçelerini tasdik etmek,

3 - Kaza kongreleri dileklerini tetkik ve kararlara bağlamak,

4 - Vilâyet bütçesini yapmak,

5 - Büyük kongreye gidecek murahhasları seçmek ve onlara direktif vermek,

6 - Vilâyete müteallik diğer bütün meseleleri gözden geçirmek,

7 - Vilâyet icra ve inzibat komitelerini seçmek.

Madde: 17 — Vazife ve salâhiyetleri aynı mahiyette olan kaza, nahiye, semt ve köy kongreleri her yıl toplanır.

Madde: 18 — Her vilâyet millî kongreye iki ve her bin âza ve küsuru içinde bir murahhas gönderir. Her kaza, vilâyet kongresine bir ve her üç yüz âza ve küsuru için de bir murahhas; her nahiye, kaza kongresine bir ve her yüz âza için de bir murahhas; her semt, ve köy ise nahiye kongresine bir ve her elli âza ve küsuru

dan mürekkeptir. Bu komite reislerini kendi arasından seçer.

Merkez inzibat komitesinin vazife ve salâhiyetleri şunlardır:

1 - Vilâyet inzibat komitelerinin kararlarını itirazen tetkik etmek,

2 - Vilâyet icra komitesi azâsı hakkında merkez icrası komitesince alınan inzibati kararlar üzerinde cezaî hükümleri tayin etmektir.

Bu cezaî hükümler şunlardır:

1 - İstifaya dâvet,

2 - Bir yıl müddetle parti faaliyetlerine iştiraktan menetmek,

3 - Partiden ihraç etmek.

Merkez inzibat komitesi kararları kat'îdir. Yalnız ihraç kararına karşı millî kongreye itiraz edilebilir.

Madde: 16 — Vilâyet kongresi kaza kongrelerince seçilen murahhasların iştirakiyle iki senede bir yapılır.

Vilâyet kongrelerinin başlıca vazifeleri şunlardır :

olarak her dört sene için kendi analarından seçecekleri 15 âzalı yüksek kaza meclisi tarafından yapılacaktır.

Temyiz mahkemesi reisinin riyaset ve adliye müsteşarının iştirâk edeceği bu meclis, teşriî meclise münhasıran adli mahiyette olan kanunlar teklif edecek ve Adliye Vekâleti ile istişarî mahiyette işbirliği yapacaktır.

Madde 27 — Cumhur Reisi her dört senede bir, tek dereceli ve gizli reyile doğrudan doğruya millet tarafından seçilecektir.

Madde 28 — İcra kuvvetini Cumhur Reisi temsil edecek, hükümet lüzumu kadar devlet, sekreteriyle Cumhur Reisi tarafından teşkil olunacaktır.

Hükümetin vazife ve salâhiyetleri:

1 — Teşriî meclis tarafından yapılan kanunları tatbik etmektir.

2 — Devlet'in iç ve dış bütün faa

yetini sevk ve idare etmektir.

Madde 29 — Cumhuriyet Reisinin teşrii meclis kararlarına karşı veto hakkı olmayacak, hususî affa ve ölüm cezalarının tasdikine salâhiyetli kılınacaktır.

Madde 30 — Vilâyet, kaza ve mahiyelerin idaresi, idare âmirlerinin reisliğinde her üç senede bir doğrudan doğruya seçilecek olan beşer kişilik mahallî heyetlerce yürütülecek ve vilâyet umumî meclisleri kaldırılacaktır.

Madde 31 — Şehir ve köylerin idaresi şehir ve köy meclislerine ait olacak, bu meclislerin reisi ve âzası her üç senede bir doğrudan doğruya şehir ve köy halkı tarafından seçilecektir.

Mahallî idarelerin malî ve idarî vazife ve salâhiyetleri için hususî kanunlar yapılacaktır.

Umumî sekreter aynı zamanda parti siyasî borsunun başkanıdır.

Madde: 14 — Merkez icra komitesi şu iş bürolarına ayrılır:

- 1 - Siyasî büro,
- 2 - Teşkilât ve teftiş bürosu,
- 3 - Bütçe ve hesap bürosu,
- 4 - Kültür ve matbuat bürosu,
- 5 - İktisadî işler bürosu,
- 6 - Sendika ve cemiyetler bürosu,
- 7 - İctimai yardım bürosu,
- 8 - Köy bürosu,
- 9 - Gençlik ve spor bürosu,
- 10 - Parlamento ve seçim bürosu,
- 11 - Müteferrika bürosu.

Bu büroların kadroları her büro şefinin göstereceği namzetler arasından merkez komitesince seçilecek partili azâdan teşekkül eder. Büroların iş mevzulariyle çalışma tarzları iç talimattnameyle tâyin edilecektir.

Madde: 15 — Merkez inzibat komitesi millî kongre arafından seçilecek beş azâ-

rek merkez icra komitesinin kararıyle mü-
ayyen bir mesele hakkında karar vermek ü-
zere olağanüstü toplanabilir.

Madde: 10 — Millî kongreyi parti
sekreteri açar ve derhal bir kongre baş-
kanı ile iki başkan vekili ve dört kâtip se-
çilir.

Müzakere mevzuları kongre ençü-
menleri tarafından incelenerek raporlar-
la umumî celseye sevk olunur.

Millî kongre kararları Parti teşkilâtı
ve âzasına iki gazete ile bildirilir.

Madde: 11 — Merkez icra komitesi
bir umumî sekreter ve bir umumî sekre-
ter muavini ve on azâdan teşekkül eder.
Her azâ bir iş bürosunun şefi olarak ça-
lışır.

Madde: 12 — Merkez icra komitesi
umumî sekreter veya muavininin başkan-
lığı altında toplanır ve partinin her türlü
faaliyetinin âmir ve mesulüdür.

Madde: 13 — Partiyi merkez icra ko-
mitesi namına umumî sekreter temsil e-
der.

V — SEÇİM SİSTEMİ VE PRENSİPLERİMİZ

Madde 32 — Partimizce seçim 18
yaşından yukarı bütün vatandaşların, subay
ve erler de dahil olmak üzere devlet idare
sine bilvasıta iştirakini temin eden demok-
ratik bir sistemdir.

Madde 33 — Bütün seçimler, siyasi
partilerin nezareti altında, nisbî temsil esa-
sına göre tek dereceli ve gizli yapılır.

Madde 34 — Her seçim için siyasi
partilerce namzet gösterilir. Ayrıca müs-
takil olarak namzetlik konulabilir.

Madde 35 — Cumhurbaşkanı bütün
Türkiye seçmen sayısının üçte ikisiyle se-
çilir. Bu nisap mevcut olmazsa seçim tek-
rarlanır.

Araya bir devrelik fasıla girmedikçe
aynı şahıs ikinci defa Cumhurreisi seçile-
mez.

Madde 36 — Her vilâyet bir seçim

dairesidir. Partili partisiz millet vekili namzetleri aldıkları rey sırasına ve seçim dairesinin çıkaracağı millet vekili miktarınca kazanmış sayılırlar.

Madde 37 — Partilere verilmiş olup ta nisap harici kalan ve kazanmayan bütün seçimi dairelerindeki diğer reyler her parti için ayrı ayrı toplanarak bu reylerden her otuz bini için ayrıca bir milletvekili seçilir.

Madde 38 — Seçim dairelerindeki bütün nüfusun her elli bin ve küsuru için bir milletvekili hesap edilir.

VI. MALİ POLİTİKAMIZ

Madde 39 — Devlet bütçesine esas olan vergilerin demokratlaştırılması ve âdil ölçülere dayanması gerektir. Bu sebeple partimiz:

1 — Yoksul halk kütelerinin zaruri ihtiyaçlarını karşılayan eşya üzerindeki istihlak vergilerini asgari hadde düşürmek,

2 — Tatbikatta doğrudan doğruya

manda her üç yılda bir vilâyet kongrelerinin seçecekleri murahhaslarla, merkez icra komitesi ve Millet Meclisi parti grup azâsının iştirakiyle yapılır.

Madde: 8 — Millî Kongrenin vazife ve salâhiyetleri şunlardır:

1 - Parti programını ve ana nizamnameyi tadil etmek,

2 - Parti umum sekreteriyle, sekreter muavinini, merkez icra ve merkez inzibat komitelerini seçmek,

3 - Merkez faaliyet raporiyle hesaplarını tetkik, vilâyet bütçelerini tasdik etmek,

4 - Parti merkez bütçesini kabul ve tasdik etmek,

5 - Vilâyet dilekçeleri üzerinde kararlar vermek,

6 - Partiyi ilgilendiren diğer bütün meseleleri gözden geçirip kararlara bağlamak.

Madde: 9 — Millî kongre gerek kendi azâsından üçte ikisinin imzalı isteği, ge-

Madde: 5 — Partiye girme müracaatları şehir ve kasabalarda semt komitelerine köylerdeyse köy komitelerine yapılır. Her hangi bir sebeple kaydı yapılmıyının itirazı üst komite tarafından tetkik ve kat'i karara bağlanır.

III — Teşkilât:

Madde: 6 — T. S. Partisinin teşkilât kademeleri şunlardır:

- 1-- Millî Kongre,
- 2 - Merkez icra komitesi ve umumî sekreterlik,
- 3 - Merkez inzibat komitesi,
- 4 - Vilâyet kongresi,
- 5 - Vilâyet ticra komitesi,
- 6 - Vilâyet inzibat komitesi,
- 7 - Kaza kongresi,
- 8 - Kaza icra komitesi,
- 9 - Nahiye kongresi,
- 10 - Nahiye icra komitesi,
- 11 - Semt kongresi,
- 12 - Semt icra komitesi,
- 13 - Köy kongresi,
- 14 - Köy icra komitesi,

Madde: 7 — Millî Kongre, merkez ic-

müstehlike tahmil edilmiş olan vasıtalı vergi sistemini terketmek.

3 — Toprak, hayvan ve yol vergileri ni ancak normal geçim haddini aşan aile gelirleri üzerinden tatbik etmek.

4 — Yalnız kol ve kafa emeğiyle geçinenlerin gelirleri üzerine konmuş olan bütün vergileri kaldırmak,

5 — İntikal harçları ile sermayenin aşırı kazançları üzerindeki vergi nisbetleri ni müterakki surette arttırmak.

6 — Vergi kaçakçılığına karşı en şiddetli kanunî tedbirleri almak ve bunu önleyici teşkilât kurmak.

7 — Yarı resmî bir mahiyet arzeden her türlü iane sistemine nihayet vermek, için çalışacaktır.

Madde 40 — Devlet bütçesinde yalnız gelir ve masraf muvazenesi değil aynı zamanda halkın menfaatlerinin dışında kalan masrafların kaldırılması esas tutulacak ve

her türlü sarfiyat için önceden kontrol usulü ittihaz olunacaktır.

Madde 41 — Büyük çaptaki âmme hizmetlerini başarmak yolunda mutedil şartlara bağlı iç ve dış istikrazlar tecviz olunacaktır.

VIII — İKTİSADİ POLİTİKAMIZ:

Madde 42 — Milletın başlıca unsurlarından biri de iktisadî hayat beraberliğidir. Demokrasinin iktisadî karakterini tayin eden bu beraberliğin müsavicilik prensibine değil, adâlet prensibine dayanması gerektir.

Bir milletin iktisadî hayat beraberliğindeki adalet ölçüsü, müsavi şanslar ve şartlar altında her ferdin kendi zekâ, kabiliyet ve emeğinden ibarettir. İktisadî bütün imkânlar milletin bütün fertlerine karşı tamamiyle serbest ve açık tutulmadıkça fertlerin bir kısmı, diğerlerinin aleyhine olarak daima büyük kazançlar temin etmek sure-

Madde: 3 — İktisadî ve içtimâî durumu her ne olursa olsun demokratça ve sosyalistçe düşünüş sistemine bağlı bütün münevverlerle, bilhassa işçi, köylü, sanatkâr ve küçük esnafın hayat ve menfaat beraberliğini temsil eden partimiz azalığı kadın ve erkek bütün vatandaşlara açıktır.

II — Kayıt ve Kabul Şartları:

Madde: 4 — T. S. Partisine azâ olabilmek için:

- 1 - Yirmi iki yaşını bitirmiş olmak,
- 2 - Parti programındaki prensipleri benimsemiş ve bu yolda çalışmayı, verilecek parti vazifelerini yapmayı taahhüt etmiş olmak,
- 3 - Cumhuriyet kanunlarına göre vatandaşlık sıfatına ve medenî haklara sahip bulunmak,
- 4 - İki partili azâ tarafından yazıyla takdim edilmiş olmak,
- 5 - En az ayda elli kuruş ve en çok yılda yüz lirayı geçmemek üzere bir aйдat taahhüt etmek,
- 6 - Aynı zamanda diğer her hangi bir siyasî partiye mensup olmamak lâzımdır.

Türkiye Sosyalist partisi nizamnamesi

I — Kuruluş:

Madde: 1 — Yürürlükte olan kanunlarımıza uygun olarak ve Türkiye Sosyalist Partisi (T. S. P.) adıyla teşekkül etmiş olan partimiz, milletimizin her bakımından terbiye ve kalkınmasını, yurdumuzun mülki bütünlüğünü ve siyasi bağımsızlığını, imarını, bütün halk kitleleri arasında hakiki bir tesanüdün ve içtimai adaletin teminini hedef tutan ve gayesi münhasıran demokratik prensiplere hayat vermekten ibaret olan siyasi bir cemiyettir.

Madde: 2 — T. S. Partisi idare merkezi milli kongrenin kat'i kararına kadar İstanbul şehrinde dir.

tile milli serveti inhisar altında bulundururlar ve ameli sefaletе yol açarlar. Bu sebeple:

1 — Her türlü büyük istihsal ve aşırı kazanç vasıtası olan malî, zirai, ticarî, sınaî iş şubelerini kamulaştırarak millet namına işletmek ve bunların dışında kalan şahsî ve hususî teşebbüsleri tamamiyle serbest bırakmak,

2 — Milli servetin çoğalmasını zorlaştıran ve halkın umumî refahı yerine şahsî menfaatlerin kuvvetlenmesine imkân veren başı boş iktisat sistemi yerine umumî ihtiyaçların tatminini ve milli kalkınmayı kolaylaştıran plânlı iktisat sistemini kabul ve tatbik etmek.

3 — Her ey halk için, prensibine bilhassa iktisadî meselelerde sadık kalmak, Partimizin en esaslı gayelerindedir.

Madde 43 — Fertleri başı boş birer müstahsil ve müstehlik vaziyetinden kur-

tarmak için gerek istihşal gerek istihlak geniş bir surette kooperatifleştirilecek, ve bu suretle, müstahsillerle müstehtliklen arasındaki yıkıcı ayrılığı kaldıracak sağlam ve hakikî bir iktisadî hayat beraberliği meydana getirilecek; işçi, köylü, küçük esnaf ve memurların hayat zorluklarını önleyici her türlü iktisadî tedbirler ön plâna alınacaktır.

Madde 44 — Devletin iktisadî bünyesi içinde iş verme ve iş alma beraberliği, ni yaratacak bir zihniyet altında bütün iş şubelerinde sendikalar ve birlikler meydana getirmegi ve bu teşekküllere geniş çapta hak ve hürriyetler sağlamayı partimiz millî ve siyasi beraberliğimizin en sağlam müeyyidesi sayar.

VII — KÖY VE KÖYLÜ POLİTİKAMIZ:

Madde 45 — Toprak, onu işliyerek, memurla geçinenlerindir.

Partimiz, Türkiyede tam bir top.

millî zaruretlerin ve sosyalistçe düşüncesini rehberliği altında tetkik ve halledecektir.

Madde 67 — Partimiz iktidar mevkiine geçinceye kadar bu programda, mevcut fikir ve prensipleri halkımıza anlatmak ve yaymak hususunda her vasıttadan faydalanacak ve parti âzasını bu yolda vazifelendirecektir.

Madde 68 — Partimiz hakikî demokrasinin Türkiyede gelişmesine ve milletimizin iktisadî ve içtimai kalkınmasına elverişli fikir ve hareketler güdecek olan diğer siyasi partilerin faaliyet serbestliğini tanıyacak ve kendilerine saygı gösterecektir.

XIII — DIŞ POLİTİKAMIZ:

Madde 64 — Partimiz, demokrat komşu milletlerle dürüst ve samimi bir iş birliğine dayanan karşılıklı dostluk ve diğer bütün demokrat milletlere karşı da beynelmilel tesanüt ve barışçı bir zihniyet gütmek suretiyle hem milletimize hem insanlığa faydalı olmağa çalışacaktır.

Madde 65 — Partimiz milli menfaatlerimizle ahenkli, beynelmilel taahhütlere sadık kalmak, demokratik mahiyetteki her türlü beynelmilel teşebbüsleri, federatif hareketleri, insanlığın ve medeniyetin kalkınmasına matuf siyasî ve içtimâî faaliyetleri desteklemegi bir vazife sayacaktır.

XIV — MÜTEFERRİK MESELELER

Madde 66 — Bu programda yazılı prensiplerin dışında kalan iktisadî, içtimâî siyasî, teknik ve önceden gözetilmesine imkân olmayan şartların doğuracağı diğer bütün meseleleri ve hâdiseleri partimiz

rak reformu meydana getirmek gayesiyle şu esasları başarmağa çalışacaktır:

1 — Yeter derecede toprak işletme vasıtaları haddini esas tutarak topraksız ve işletme vasıtasız köylü ailesi bırakmamak,

2 — Ekili ve dikili bütün topraklarımız bugünkü köylü nüfusuna yetmiyeceğinden fazla köylü nüfusuna sınaî ve iktisadî mahreçler aramak,

3 — Toprak işletmesini ve hayvan yetiştirmesini hususî mülkiyet haklarına riayet edilmek şartıyla çok daha elverişli bir işletme sistemine bağlamak ve köylerimizi bir istihşal ve satış kooperatifçiliği şebekesi haline getirmek.

4 — Köy meselesini esasından halletmek üzere, ilenî teknik ve teknik kadrolarla, toprak işletme ağır sanayiine ön plânda yer vermek,

5 — Refah, kültür, sağlık ve adâlet nimetlerinden köylerimizin âzamî derecede faydalanmasını temin edecek olan bütün

şartları ve bu arada ileri tekniğe ve her türlü kadro topluluğuna imkân verici «büyük köyle» prensibine cesaretle bağlı olarak en az ikişer bin nüfuslu ziraî merkezler meydana getirmek,

Madde 46 — Partimiz, içtimaî mukadderatı aynı olan işçi ve küçük esnaf kitleleriyle köylülerimiz arasındaki iktisadî ve siyasî menfaat beraberliğini sağlamlaştıracaktır.

XI — ADALET POLİTİKAMIZ:

Madde 47 — Partimiz adaleti, kültürlü hâkimin, hür ve müstakil mahkemenin ve tamamiyle demokrat kanunların bir neticesi sayar.

Madde 48 — Hâkimlerin istiklâli kadar yüksek bir refah içinde yaşamalarının da teminiyle ilgili tedbirlere baş vurulacak ve bugünkü iş hacmi azaltılacaktır.

Madde 49 — Cecanın çektirilmesinde, suçluların bir daha suç işliyecek bir

birer kaynağı haline getirmek ve bu müesseselerin gelişmesini ve halkçı karakterini ârizalara uğraticı engelleri yok etmek azmin dedir.

Madde 61 — Münevverlerimizin büyük bir ekseriyeti devlet hizmetinde bulduklarından, memurlarımızın fikir ve aksyon sahalarındaki siyasî faaliyetlerinden mahrum tutulması zihniyetini aslâ tasvip etmeyecek ve memurların siyasî teşekküllere intisap etmelerini ve meslek sendikaları kurmalarını kolaylaştıracaktır.

Madde 62 — Partimiz, matbuatın her türlü mesele ve doktrinler üzerinde ve tam salâhiyeti tanıyacaktır.

Madde 63 — Neşriyat hakkında bütün vatandaşların faydalanabilmesini zorlaştıra malî ve idarî engellerin kaldırılmasına çalışacak, milletler arası haberleşme serbestliğini kayıtsız şartsız tanıyacaktır.

ğu en mühim sosyal dâvalarımızdan biri olacaktır.

XII — MİLLİ TERBİYE VE KÜLTÜR POLİTİKAMIZ:

Madde 58 — Halkımızın millî ve medenî seviyesini yükseltmek, onun demokratik hak ve salâhiyetlerini kullanma hürriyetine alıştırmak, siyasî ve içtimaî bakımdan olgunlaşmasını temine yarıyan bütün vasıtalarından faydalanmasını kolaylaştırmak yolunda partimiz plânlı bir şekilde gayret sarfedecektir.

Madde 59 — Çocuklarımızın ve gençlerimizin sıhhat ve kültürce sağlamlaşmasını sağlayacak surette tahsil ve spor vasıtalarını bütün halk kitlelerinin istifadesine açık tutacağız.

Madde 60 — Partimiz, matbaa, kitap, gazete, mecmua ve kütüphane mesleklerini en geniş bir demokrasi anlayışı içinde millî kültürümüzün en verimli ve en hür

hale getirilmesini sağlayan en ileri terbiye, ıslah, içtimaî korunma ve gözetme sistemleri kabul edilecek ve bütün cezaevleri birer iş ve ıslah yurdu haline getirilecektir.

Madde 50 — Suçlu çocuklar için ayrı mahkeme ve usul kanunlarıyla, ıslah yurtları; kimsesiz çocuklar için de gözetme ve koruma müesseseleri meydana getirilecektir.

Madde 51 — Ağır cezalı suçlarla matbuat ve siyasî mahiyetteki bütün suçlar için jüri sisteminin tatbiki mahkemeler kurulması partimizin başlıca gayelerindedir.

Madde 52 — Mevcut bütün kanunlarımız ileri ve tamamiyle demokratik bir zihniyetle millî bünyemize ve ihtiyaçlarımıza göre tekrar gözden geçirilecek, vatandaş hak ve hürriyetlerini daraltan her türlü mevzuat kaldırılacaktır.

X — SAĞLIK POLİTİKAMIZ:

Madde 53 — Başlıca istihsal unsuru

ve saadet kaynağı olan insan sağlığını partimiz milli meselelerimizin en mühimlerinden sayar. Bu sebeple:

1 — Her çeşit bakım ve tedavi müesseselerini millet namına işletmek,

2 — Bu müesseseleri kademeli bir tertiple köylerimize kadar yaymak,

3 — Bütün sağlık kadrolarını ihtiyaca yeter dereceye çıkarıp millet müesseselerine bağlamak ve bu kadrolara yüksek bir refah ve iş huzuru temin etmek,

4 — Türkiyenin sağlık meselesini esasından halletmek ve tıp ilminin nimetlerinden bütün halk kitlelerini faydalandırabilmek için en az on senelik bir plân ve uzun vadeli bir istikraz yapmak, başlıca hedefimiz olacaktır.

XI — MÜNAKALE VE BAYINDIRLIK POLİTİKAMIZ:

Madde 54 — Partimiz, iç pazarları ve çeşitli istihlal bölgelerini birbirine bağ-

yan ana yollardan, ihraç ve muvasala limanlarından başka, köy, kasaba, iç ve dış yollarını da plânlı bir devlet işi yapmak lüzumuna kanidir.

Madde 55 — Şimendiferciliği yalnız milli müdafaa zaruretlerine göre değil, iktisadî ihtiyaçlarımıza göre de plânlaştırarak kültür ve refahın muayyen merkezlerde toplanmasına nihayet verici tedbirlere baş vuracağız.

Madde 56 — Bütün Türkiye için bir elektrikleşme devresini açmağa çalışacağız, ve bu yolda her çeşit tabiat kudretlerini istifade edilir hale getireceğiz.

Madde 57 — Köylerden başlayarak şehirlere doğru medenî bir iskân ve imar plânı tatbik etmek suretiyle her aileye şahsî mülkiyetine bağlı hususî ikametgâhlar temini yolunda devlet kuvvetlerini ciddi ve devamlı surette vazifelendirmek, partimizin mutlaka başarmak azminde bulundu-

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV

Türkiye Sosyalist Partisi

- 1) Program
- 2) Nizamname

İst. 1946

İfad B.

(13,5 x 10)

46 s.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV

25 kr.